

ULUSAL MESELELERİN YEREL MEDYADA YER ALMASINA İLİŞKİN BİR ANALİZ:

AMASYA BASININDA KIBRIS MESELESİ¹

Nazan KAHRAMAN²

ÖZ

Ulusal meselelerin yerel medyada ele alınmasıyla ilgilenen bu çalışma, Kıbrıs meselesini konu edinmiştir. Kıbrıs, yakın tarihimizin en önemli dış politik meselelerinden birisidir. Ada'da uzun süre devam eden huzursuzluğun çatışmaya dönüşmesi nedeniyle müdahale etmek zorunda kalan Türkiye, bu süreçte uluslararası alanda beklediği desteği görememiştir. Müdahaleye giden süreçte en önemli tarihsel süreçlerden birisi Türkiye ile Amerika arasında yaşanan Johnson Mektubu krizidir. Çalışma, bu krizin yaşandığı Haziran 1964 yılına odaklanmıştır. Örneklem olarak seçilen *Yeşilirmak Postası* ve *On İki Haziran* gazetelerinin 1 Haziran ile 30 Haziran arasında Kıbrıs meselesini nasıl ele aldıklarını irdelemiştir. Nitel ve nicel analizin yapıldığı çalışmanın en önemli sonuçlarından birisi, Kıbrıs meselesi il ilgili olarak *Oniki Haziran*'da 52 ve *Yeşilirmak Postası*'nda 53 olmak üzere toplam 105 yazı yer almıştır. En fazla haber türünde olan bu yazıların 75'i ilk sayfadadır. Bir diğer önemli sonuç, Kıbrıs meselesinin gündem getirilmesinde her iki gazete açısından temel bir farklılık olduğudur. *Oniki Haziran*, meseleyi iç politika bağlamında ele alırken; *Yeşilirmak Postası*, dış politika ve Türkiye-Amerika ilişkileri bağlamında ele almıştır.

Anahtar kelimeler: Kıbrıs, Johnson mektubu, yerel basın, Amasya, *Oniki Haziran*, *Yeşilirmak Postası*

AN ANALYSIS OF PRESENTING NATIONAL ISSUES IN LOCAL MEDIA :

CYPRUS ISSUE IN AMASYA PRESS

ABSTRACT

This study, which is interested in presentation of national issues in local media, is focused on Cyprus issue. Cyprus is one of the most important foreign policy issues in our recent history. Turkey was supposed to intervene because the long-term cleavage in the Island turned into armed conflict, but could not receive expected support in international arena. One of the most important historical process is Johnson Letter crisis between Turkey and USA. The study is focused on June 1964, when this crisis was happened. *Yeşilirmak Postası* and *On İki Haziran* newspapers were examined about how they elaborated the Cyprus issue between 1st of June and 30th of June. One of the major results of the study, which was based on quantified and qualified analysis, is that there were 52 articles in *Oniki Haziran* and 53 articles in *Yeşilirmak Postası* newspaper about the Cyprus issue, which makes 105 in total. 75 of these articles, whose majority was news posts, were in the first page. One another important finding was that there was a basic difference between two newspapers in presenting Cyprus issue. While, *Oniki Haziran*, was elaborating the issue within the context of domestic politics, elaborated the subject in terms of foreign policy and Turkey USA relationship.

Keywords: Cyprus, Johnson's Letter, local press. Amasya, *Oniki Haziran*, *Yeşilirmak Postası*

¹ Bu çalışma, Amasya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje numarası: SEB-BAP 17-0143; Çalışmanın ilk hali "Kıbrıs Meselesinin Amasya Basınında Manşet Haberleri Üzerinden Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi" başlığıyla, Kasım 2017'de Uluslararası Savaş ve Kültür Sempozyumu'nda sunulmuş ve Sempozyum Özet Bildiri Kitabında yayınlanmıştır.

² Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, nazkahraman@gmail.com, ORCID:0000-0003-1001-2243

GİRİŞ

Bireylerin yaşadıkları mahalle, yöre ya da bölgelerinde, kendilerini ilgilendiren ve ulusal medya için haber değeri taşımayan birçok konu, yerel medyanın haber kaynağıdır. Yerelde yaşayanların gündelik hayatları için oldukça önemli ve sınırlı sayıdaki toplulukları ilgilendiren bu haberler aracılığıyla yerel medya bireylere, “yaşanan yer” duygusunu, yaşadığı yerin bir parçası olduğu düşüncesini kazandırmaktadır (Girgin, 2009: 115). Yerele ait olan ve yerelin sesini duyurabileceği ve aynı zamanda yaygın medyanın dışladığı bu haberler aracılığıyla yerel medya, ulusalın alternatifi değil, tamamlayıcısıdır (Yaşın, 2009: 116). Çünkü yerel için hayati öneme sahip olan fakat ulusal düzeyde haber olma şansı olmayan pek çok konu, yerel basın aracılığıyla haber olur.

Yerel medya, yaygın medyanın ulusal düzeyde toplumsal, siyasa ve kültürel hayata yaptığı katkıyı, yerelde üstlenerek yerel kamuoyunun oluşmasına ve sürdürülmesine destek olmaktadır (Bostancı, 1998: 167-170). Fakat yerelde demokrasi deneyimi, ulusaldan biraz farklıdır. Halkın demokrasinin uygulanma biçimini doğrudan deneyimlediği yerel, bir bakıma, halkın halk tarafından, kendisinin kendisi tarafından yönetildiği bir mecradır (Mutlu, 1998: 97). Halkın kendini yönetme ediminde medyaya düşen görev de bireylere konuşma ve kendilerini ifade etme fırsatı vermesidir. Yani yerelde demokrasi deneyimi, bireylerin görece doğrudan katılımını mümkün kılmakta ve onlara ulusala nazaran izleyici olmaktan ziyade müdahale hakkı vermektedir. Bu bağlamda yerelde demokrasinin geliştirilmesi, çoğulcu ve çoksesli bir toplumun inşa edilebilmesi için yerel basın önemli bir araçtır (Alemdar, 1992: 88; Alankuş, 2009: 21).

Öte yandan, yerel medyada haber olan ve yereli ilgilendiren bir haber, ulusal medyaya da taşınabilir. Dolayısıyla yerel medya, aynı zamanda ulusal medya için de haber kaynağı potansiyeline sahiptir. Özellikle iletişim teknolojilerinde yaşanan değişim ve dönüşümün etkisiyle mekânsal farklılıkların ortadan kalkmasıyla beraber küçülen ve neredeyse tek bir mekân haline gelen günümüz dünyasında (Girgin, 2009: 115), yerel ve ulusal medya arasındaki haber akışı çok daha hızlı ve yaygındır.

Bir taraftan yerele ait olmasına rağmen toplumun tamamını ilgilendiren sorunlara ilişkin haber alma ihtiyacı (Dağtaş ve Dağtaş, 2007: 14), öte yandan başka coğrafyalarda yaşayan bireylerin doğduğu, büyüdüğü veya aidiyet hissettiği yerlere ilişkin haberlere erişim sağlama istekleri, yerel medyaya ilgiyi artırmıştır (Gencel Bek, 2003: 137). Yani yerele ait olaylara ulusaldan daha fazla haber değeri atfedilebilmektedir (Birsen, 2011: 119). Fakat başka bir çalışmanın konusu olmakla birlikte burada belirtilmesi gereken husus, genel olarak yerel medyanın değil, yerelin haberi kaynağı olduğudur. Çünkü ulusal medya, yerel haberleri haber ajanslarının yerel temsilcileri veya kendi yerel muhabirleri aracılığıyla toplayarak kurumsal yerel medya organlarından bağımsız bir süreç yönetebilmektedir.

Ayrıca demokrasi ve demokratik kültürün geliştirilmesi, ulusal medyanın yerele ilişkin haber ihtiyacının karşılanması gibi nedenlerden dolayı, güçlendirilmesi gereken yerel medya, tam da bu konular üzerinden bir açmaz ile karşı karşıyadır (Girgin, 2009; Ulusoy, 2003). Bu açmaz, yerel medyanın hem yerel ve hem de ulusal meselelere “haber değeri” atfetmesi ile yakından ilgilidir. Çünkü genel olarak siyasetin ve siyasal iktidarın yerel unsurları ile yüz yüze iletişimini devam ettiren yerel medya işletmeleri, bu baskı gruplarının etkisi altına girebilmektedir. Yerel medyanın hem haber kaynağı ve hem de finansal desteği olabilen siyasal otorite, medyayı kontrol edebilmekte ve hatta gazetenin basılmasını, dağıtılmasını ve hatta ilan almasını engelleyebilmektedir. Özellikle Basın İlan Kurumunun şubesinin bulunmadığı yerlerde resmi ilan dağıtım sürecinin valilikler üzerinden yapılması (Tutar, 1993: 115-116), yerel medyaya uygulanan baskı ve kontrolün örneklerinden birisidir.

Ulusal meselelerin yerel medyada yer bulmasına gelince, hemen tüm vatandaşları ilgilendiren ekonomik, toplumsal ve siyasal olayların ulusal medyada haber olduğu görülmektedir. Çünkü, okuyucu/izleyici/dinleyici ulusalı ilgilendiren bir konudaki habere, konunun daha yaygın ölçekte ele alındığı ulusal medyadan erişim sağlamaktadır. Ayrıca da geleneksel medyanın yerini giderek yeni medyaya bıraktığı günümüzde, bireylerin ulusal haberlere erişimleri yerel haberlere erişimlerinden daha kolay olabilmektedir. Çünkü ulusal medya, yeni medya ortamlarını yerel medyadan daha etkili kullanmaktadır.

Bu bağlamda günümüz yerel basınına bakıldığında ulusal meselelerin ulusal basından farklı olarak çok sınırlı bir şekilde yada yerele ilişkin dinamikler üzerinden haberleştirildiği görülmektedir. Bu tespit, en azından çalışmamızın konusu olan Amasya basını için yapılabilir. Çünkü Amasya basınında haber olabilmesi yerel siyasal aktörler aracılığıyla mümkün olmaktadır. Yani herhangi bir ulusal mesele, vali, belediye başkanı ve iktidar partisinin yerel temsilcilerinin gündeminde olduğunda ve onlar aracılığıyla haber olmaktadır.

Ulusal meselelerin yerel medyada haber olması konusunda, geçmiş ve günümüz arasındaki farklardan birisi, söz konusu tarihsel dönemde ulusal meselelerin yerel medya için en önemli haber kaynağı olduğudur. Gazetelerin özellikle ilk sayfalarında, neredeyse yerel haberlere yer bırakmayacak kadar ulusal meselelere yer verilmektedir. Fakat yerel basının bu haberlere erişimi temelde Anadolu Ajansı, radyodan alınan haber ile sağlanmaktadır. Ayrıca gazetelerin 1961’de 195 sayılı kanun ile belirlenen resmi ilan mevzuatı çerçevesinde, resmi ilanlardan faydalanmak için haber kaynağı ve çalışan sayısı şartlarını da destekleyen muhabirler de gazetelerin haber kaynaklarıdır. Bunlara ek olarak en azından Amasya yerel basını için başka bir haber kaynağı ulusal basındır. Ulusal basında yayınlanan bir haber ya doğrudan alınarak veya yeniden haberleştirilerek basılmaktadır. Amasya basını üzerine konuştuğumuz ve 1950’lerden itibaren gazetecilik yapan İ. Ongun ve Ş. Karadayı, ulusal meseleleri haberleştirirken, iki yol izlediklerini, ilki politik çizgisi kendilerine yakın ulusal gazetelerden haberi görseliyle birlikte aldıklarını ve ertesi günün gazetesine yetiştirmeye çalıştıklarını; ikinci olarak da radyodan dinledikleri haberleri tekrar haberleştirdiklerini belirtmişlerdir (İ. Ongun ile kişisel iletişim, 9 Ocak 2019; Ş. Karadayı ile kişisel iletişim, 5 Eylül 2018)

Bu haberleştirme sürecinde konunun yerele yansımaları üzerinden değil, haberin şekil olarak düzeltildikten sonra yayınlanması tercih edilmektedir. Bunun da en önemli nedeni, Kıbrıs meselesi özelinden söylemek gerekirse, konunun henüz bireylerin doğrudan müdahil olacak bir sıcak çatışmaya dönüşmemiş ve yerel kamuoyunun yeterince oluşmamış olmasıyla açıklanabilir.

Bu çalışma, Türkiye’nin en önemli dış politik meselelerinden birisi olan ve uzun bir diplomasi sürecinin ardından askeri bir müdahalenin zorunlu olarak yaşandığı

Kıbrıs meselesinin yerel medyada yer alma biçimidir. Daha açıkça belirtmek gerekirse çalışma, Kıbrıs Barış Harekâtı'na giden süreçte önemli bir tarihsel uğrak olarak Johnson Mektubunun verildiği Haziran 1964'te Kıbrıs konusunun Amasya yerel basınında nasıl ele alındığı ile ilgilenmektedir.

1. Kuramsal Çerçeve

1.1. Kıbrıs Meselesi

Akdeniz'in en büyük adalarından birisi olan Kıbrıs, en uzun soluklu uluslararası anlaşmazlıklardan birisidir. Kıbrıs'ın Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethedildiği 1571'den sonra yoğun olarak adada yaşamaya başlayan Türkler, imparatorluğun gerileme dönemiyle beraber huzursuz bir sürece girmişlerdir. Uluslararası kamuoyunun gündemine 1950'lerle gelen Kıbrıs, uzunca bir süre Rumların Yunanistan'ın da desteğini alarak adayı Türklerden temizleme faaliyetlerine sahne olmuştur. Bunu başlatan olaylardan birisi, Kıbrıs Rum kiliselerinde başlayan hareketlenmenin Ekim 1950'de Makarios'un Rum Ortodoks Kilisesi Başpiskoposu seçilmesiyle daha örgütlü bir hale gelmesidir. Enosis için bir taraftan adadaki Rumları örgütleyen Makarios, diğer taraftan Yunanistan'ın desteğini alarak, konuyu İngiltere, Fransa ve Amerika'nın gündemine getirmeyi başarmıştır (Değerli, 2012: 88).

Fakat bunlar yaşanırken Türkiye'nin ne Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) iktidarı için ne de 1950'de iktidarı devralan Demokrat Parti (DP) için "Kıbrıs meselesi" gibi bir sorunu yoktur. Çünkü CHP Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, Ocak 1950'de kendisine sorulan bir soru üzerine, Kıbrıs'ın İngiltere gözetiminde olması nedeniyle Türkiye'nin Kıbrıs diye bir meselesi olmadığını söylerken (Armaoğlu, 1963: 19); DP iktidarının Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü de Haziran 1950'de Meclis grubu toplantısında, Kıbrıs sorunu diye bir sorunun olmadığını dile getirmiştir (Cumhuriyet, F. Köprülü'nün Dış Siyasete Dair İzahatı, 1950:1-3).

Ada, 1960'lara iki toplumlu bağımsız bir cumhuriyet olarak girse de sorunlar devam etmiş ve adada silahlar susmamıştır. Rum lideri Makarios'un 1964'te mevcut anlaşmaları tanımadığını açıklaması, adada yeni bir kargaşa döneminin yaşanmasına, bir başka ifadeyle mevcut ortamın sertleşmesine neden olmuştur. Bu duruma askeri olarak müdahale etmek isteyen Türkiye, dış politikasında 'Johnson Mektubu' olarak

anılacak tarihi süreci yaşamak zorunda kalmış ve Kıbrıs müdahalesini 1974'e ertelemiştir. Bu müdahale Kıbrıs'a kalıcı barış getirmemekle birlikte, Kıbrıs'ta yaşayan Türkler, Türkiye'nin güvencesi altına girmiştir (Vatansever, 2012: 1516).

Kıbrıs meselesi kuşkusuz ki, Türkiye için vazgeçilmez öneme sahip bir konudur. Fakat araştırmamız açısından daha önemli olan Türkiye'nin Kıbrıs meselesinde Amerika'dan beklediği desteği görememesi ve dış politikada yaşadığı hayal kırıklığıdır. Soğuk savaşı bitiren Kore Savaşı'nda Amerika'nın yanında yer alarak NATO'ya giren Türkiye, Amerikan yanlısı ve Sovyet karşıtı dış politik tercihinin ilk sınavını Kıbrıs meselesinde vermiştir. Amerika, Kıbrıs meselesinde, Kore'de kendisinden sonra en çok askeri kaybı veren Türkiye'yi değil, Kore'ye asker göndermemesine rağmen Türkiye ile birlikte NATO'ya giren Yunanistan'ı tercih etmiştir. Söz konusu mektubun kamuoyuna yansması ise, Türkiye'nin Amerika ilişkileri bağlamında ciddi tartışmalar yaratmış ve yaşananlar kamuoyunun hafızasına kazınmıştır (Şimşek, 2010: 92).

1.2. Habere ilişkin kuramsal yaklaşımlar

Bir gazetecilik pratiği olarak haber, olaylara ilişkin bilginin anlatı formuna dönüşmüş halidir. Bireyler için önemli bir bilgi kaynağı olması, profesyonel bir meslek olması ve bir medya işletmesi üzerinden gerçekleşmesi gibi farklı katmanlar üzerinde bulunur. Dolayısıyla haberin, oluşturan kişi(ler) olarak gazeteciler; olduğu ticari işletme olarak medya kuruluşu; olduğu tarihsel, toplumsal, kültürel ortam olarak bağlamı ve alımlayan dinleyici/izleyici/okuyucu olarak bireyler üzerinden bir karşılığı vardır. Tüm bu unsurlar bir arada düşünüldüğünde haber-gerçek ilişkisi ve olayın habere dönüşümü, haberin sunumu ve alımlanma çerçevelerinin nasıl olduğu önemlidir.

Bu noktada, haber metinleri üzerine yapılan çalışmalarda liberal çoğulcu yaklaşımlar ve eleştirel yaklaşımlar olmak üzere temelde iki farklı kuramsal yaklaşım mevcuttur. Bunlardan liberal siyasal düşüncenin gelişimine paralel olarak ifade özgürlüğü üzerinden gelişen liberal çoğulcu yaklaşım, haber metnini ve kitle iletişim aracını, gerçeğin aynası; haberciği/gazeteciği de tarafsız ve nesnel olarak değerlendirmektedir (İnal, 1995: 112-116). Bu doğrultuda, haberin gerçek ile

ilişkisinin belirleyenlerinden birisi olgular arasından bir seçim yaparak, olayı bir çerçeveye oturtan ve olayın ardındaki gerçekliğe bir anlam vermeye çalışan gazetecidir (Tokgöz, 1994:126). Gazeteci, olaya sadık kaldığı ve haberi olayı oluşturan olgulara ilişkin gerçeklere dayandırdığı ölçüde haber ve gerçek arasındaki bağlantıyı sağlayabilmektedir. Profesyonel meslek ilkeleri bağlamında gazeteci, haberde gerçeği olduğu gibi aktarmalıdır ve bunu da görüş ve yorumlarına yer vermeyerek gerçekleştirebilir. Bu durum, Nisan 2019’da güncellenen Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi’nde (<https://www.tgc.org.tr>) şu şekilde tanımlanmaktadır: “haberle yorum ve görüş ayrımı açık yapılmalı, okurun ve izleyicinin neyin haber, neyin yorum olduğunu kolayca seçebilmesini sağlamalıdır”. Gazetecinin bunu yapabilmesi ise, etik kodlar olarak da adlandırılan, tarafsızlık, nesnellik, doğruluk ve dengelik ilkelerine dikkat etmesi ile mümkündür. Yani gazeteci, habere konu olan taraflara ilişkin olarak olumlu yada olumsuz değer yargılarına yer vermeden tarafsız; kendi değer yargıları ve siyasal duruşundan arınarak nesnel ve her iki tarafın görüşlerine de yer vererek dengeli olabilecektir.

Yine liberal yaklaşıma göre, haber üretim ve sunum pratiklerini doğrudan etkileyen bir diğer husus da basının özgür olmasıdır. Medya, hem bilgilendirme ve farklılıkları temsil etme işlevini yürütmekte ve hem de siyasal sistem içerisinde, yasama, yürütme ve yargı güçlerini toplum yararına denetlemektedir (İnal, 2005: 67). Medyanın dördüncü güç görevi yükleyen bu yaklaşım, medyanın, her türlü sansürden uzak olması; yayın ve dağıtım için önceden izin almaması; hükümetlere, yöneticilere ve siyasal partilere yönelik haberler için herhangi bir ceza uygulanmaması; bir haberin yayını konusunda baskıya maruz kalmaması ve doğrular kadar yanlışlara da yer verebilmesi gerektiğini savunmaktadır (Özer, 2008: 29).

Haber metinleri üzerindeki çalışmalarda belirleyici olan yaklaşımlardan diğeri ise eleştirel yaklaşımdır. Bu yaklaşım, haberin dilinin yansız, habercinin tarafsız ve nesnel olamayacağını ve bu yansız olmama durumunun haber, haberci ve medya işletmesinin yanlılığını aşan bir tarafı olduğunu savunur (İnal, 1996: 12; 1995: 112-116). Çünkü, olay ve olguları habere dönüştüren dilin kendisi yansız ve geçirgen olmadığından, haber olay yada olguların kendisi değil, çerçevelenmiş halidir (Dursun 2003: 74).

Liberal ve eleştirel yaklaşımların çalışmanın konusu ile ilgili olarak bir başka ayırım noktası da hangi olayın haber olacağı ya da haber öykülerinden hangisinin/ hangi formda seçildiği bir başka ifadeyle haber değeri meselesidir. Eleştirel yaklaşım, haber değerinin profesyonel meslek kodları ya da medya kuruluşlarının yayın politikalarıyla açıklanamayacağını iddia etmektedir. Mutlu'ya göre haber değeri, endüstrileşmiş haber şirketlerinin üretim gereksinimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Mutlu, 1994: 85). Bir olayın habere dönüşmesini sağlayan haber değeri, zamanlılık, yakınlık, önemlilik, sonuç, ilgi çekme, anlaşmazlık, kuşku, gariplik, duygulara yönelme, yenilik, orijinallik gibi unsurlar (Tokgöz, 1994: 137); yada olayın olumsuz olması, beklenmedik bir olay olması ve önemli olması gibi kavramlar üzerinden ele alınmaktadır (İnal, 1997: 137). Alankuş (2016: 39-40), ana akım medya haberciliğinin haber değeri attettiği konuları Türkiye toplumu için şöyle sıralamaktadır: Yeni, ani, henüz meydana gelmiş yada böyle bir şeyin devamı niteliğinde; 'biz'e kültürel ve coğrafi olarak yakınlığı olanlarla ilgili; siyasal, askeri, ekonomik, kültürel seçkinler ve iktidar merkezlerinin açıklamaları; tanınmış kişilerin özel hayatları; kamusal çıkarlarla ilgili olarak çok sayıda insanı ilgilendiren; öngörülebilir olan veya tam aksine, ilginçlik, tuhafılık, sıradışılık gösteren; içinde bir gerilim yada çatışma (negatiflik), şiddet barındıran olay ve olgulara dair bilgiler.

Eleştirel yaklaşımlar, olaya haber değeri atfeden bu kavramların kimler tarafından ve neye göre belirlendiği noktasından bakarlar. Yani, olay, “neye/kime göre ilginç” veya “neye/kime göre önemli” olarak değerlendirilmektedir.

Liberal basın kuramının haber değeri ve habercilik pratikleri profesyonel meslek kodları ile çerçevlendirmektedir. Eleştirel yaklaşımlara göre ise var olan toplumsal gerçekliğin bir parçası olarak haber, “söz söyleme hakkına sahip” ve toplumsal hayatın çerçevelerini çizen egemen sınıflar ve ideolojiler tarafından belirlendiğini belirtmektedirler. Çünkü kitle iletişim araçlarının egemen kapitalist ideolojiyi içerikleri aracılığıyla yeniden ürettiklerini savunan eleştirel yaklaşım, iktidarın, seçkinlerin ya da mülk sahibi sınıfların elinde yoğunlaştığını öne sürmekte ve medya içeriğinin, çıkar gruplarının iktidarını ifade ettiğini ve ilerlettiğini belirtmektedir. (Shoemaker & Reese, 1997: 107).

Bu iki (temel) farklı bakış açısı, bireylerin ve toplumların hak ihlalleri üzerinden yaşam hakkına müdahaleyi barındıran en yoğun şiddet biçimi olarak savaş konusunu alan habercilik pratiği açısından daha önemli bir tartışma alanıdır. Savaşın nasıl haberleştirildiği, hangi görseller üzerinden tanımlandığı, çok daha önemlisi nedenleri ve etkilerinin habere konu olup olmaması önemlidir. Çünkü medya, yaşanan çatışmanın nedenleri, sonuçları ve savaş nedeniyle ortaya çıkan şiddetin toplumsal boyutlarını gözler önüne sermekten ziyade, kimin kazanacağına odaklanarak, savaşta ortaya çıkan can ve mal kayıpları üzerinden sadece rakamlarla şiddetin görünür etkilerine odaklanarak savaşın sıradanlaştırılmasına aracılık edebilmektedir.

Bu çalışmada, yazılı basında yer alan haber başta olmak üzere tüm içeriğe geniş bir perspektiften ele almak amacıyla, nicel içerik analizinin yeterli olmayacağını ve metnin bağlamından yalıtılarak incelenmenin yetersiz olacağı önkabulünden hareketle metinler, nitel ve nicel analiz kullanılarak incelenmiştir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmanın konusu olarak Kıbrıs meselesinin seçilmesinin nedeni, ulusal basını olduğu gibi Amasya basınına da uzun süre meşgul eden ulusal meselelerin başında gelmesidir. Kıbrıs meselesi, adada yaşanan sorunlara paralel olarak nadir de olsa Amasya basınına gündemine gelmiştir. Fakat gazetelerin asıl ilgisi, iki toplum arasındaki huzursuzluk ve çatışmaların yaşanmaya başladığı 1964’le başlamaktadır. Buradan hareketle araştırma Kıbrıs meselesinde en önemli aşamalardan birisi olan ABD Başkanı Johnson tarafından Başbakan İsmet İnönü’ye yönelik yazılan ve tarihe ‘Johnson Mektubu’ olarak geçen mektubun iletildiği 1964’ün Haziran’ını kapsamaktadır. Bu tarihsel anın seçilmesinin nedeni, Johnson Mektubu’nun hem Türkiye-Amerika ilişkilerinde ve hem de Kıbrıs meselesinde bir dönüm noktası olmasıdır (Sander, 1979: 230-231).

Ulusal meselelerin basında nasıl yer alındığı temel sorusu etrafında şekillenen çalışmada yerel basının ele alınmasının temel nedeni, yerel basının söz konusu olaya ilişkin haber ve yorumlarda yerel dinamikleri hesaba katıp katmadıklarını belirlemektir. Bir diğer neden yerel basının özgün bir tavrının olup olmadığını tespit

etmektedir. Ayrıca yerel basının ulusal meselelerdeki haber kaynağını belirlemek bir başka nedendir.

Araştırmanın amacı, ulusal bir mesele olarak Kıbrıs meselesinin Amasya basınında nasıl ele alındığının ortaya konulmasıdır. Çalışmada, Amasya’da 1964 yılında günlük olarak yayınlanan dört gazeteden *Oniki Haziran* ve *Yeşilirmak Postası* seçilmiştir. Diğer günlük gazeteler, *Amasya Sesi* ve *Emel*’dir. *Oniki Haziran* ve *Yeşilirmak Postası*’nın seçilmesinin en temel nedeni, araştırmanın tarih aralığı olan 1964 yılı Haziran ayına ait daha fazla nüshasına erişim sağlanmış olmasıdır. Çalışma, söz konusu iki gazete ve bu gazetelerin de 1 Haziran-30 Haziran 1964 aralığındaki nüshalarıyla sınırlıdır. Araştırmada söz konusu iki gazete sadece Kıbrıs meselesi ile olarak ele alınmıştır. Gazetelerde yayınlanan haber ve köşe yazısı başta olmak üzere tüm yazılar Kıbrıs konusu bağlamında incelenmiştir. Yani başlığında veya içinde Kıbrıs geçen veya bir şekilde Kıbrıs ile ilgili olduğu düşünülen tüm yazılar çalışmanın kapsamına alınmıştır. Çalışmada özellikle haber başlıklarına ve manşet haberlere yoğunlaşmıştır. Haber başlıklarına yoğunlaşılmasının nedeni, yazılı haberlerde haberin özetini veren ve haberde söylemin oluşturulduğu ve dolayısıyla haberi çerçeveleyen ilk eşik olarak başlık, haber metni içindeki en önemli vurguyu ifade eder ve okuyucunun ilgisini çeker (Girgin, 2005: 131; İspirli, 2000: 214). İkinci olarak manşetlere yoğunlaşmıştır. Çünkü bir gazete için başlıktan daha dikkat çekici unsur, manşettir. Gazete adının ve logosunun hemen altında, başlığı iri puntolu harflerden oluşan haber olarak manşet (Bülbül, 2001: 236), gazetede ilk dikkat çeken öğedir.

2.2. Araştırmanın Soruları

Kıbrıs meselesinin Amasya basınında nasıl yer aldığı? Bu çalışmanın temel sorusudur. Buna bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Bu bağlamda çalışmanın soruları şunlardır:

1. Söz konusu gazetelerin Kıbrıs meselesini ele alma durumlarında sayı ve sıklık açısından fark var mıdır?
2. Gazetelerin Kıbrıs konulu başlıklarının uzunlukları ile manşetlerin gazete sütunlarına göre uzunlukları nasıldır?
3. Kıbrıs meselesi ile ilgili başlıkların cümle yapıları nasıldır?

4. Kıbrıs meselesi, incelenen gazetelerde, hangi gazete yazı türünde ele alınmıştır?
5. Kıbrıs meselesinin tarihsel gelişimi ile gazetelerin meseleyi ele alma biçimi arasında uyum/uyumsuzluk var mıdır?
6. İncelenen gazeteler, Kıbrıs meselesini hangi konuyla ilişkili olarak gündeme getirmiştir?
7. Gazetelerin Kıbrıs meselesinde haber kaynakları dağılımı nedir?
8. Gazetelerin Kıbrıs meselesinde adı geçen kişi ve kurumlara ilişkin tutumlarının dağılımı nedir?

Çalışmada yukarıda belirtilen amaç(lar) ve alt sorular ışığında veri toplanmış ve toplanan veriler analiz edilmiştir.

2.3. Yöntem ve Verilerin Toplanması

Araştırmada önce arşiv taraması yapılarak söz konusu gazetelerin ilgili nüshalarına Milli Kütüphane ve Beyazıt Kütüphanesi aracılığıyla erişim sağlanmış ve ardından da nitel ve nicel içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinin seçilmesinin nedeni, araştırma kapsamında toplanan verileri açıklayacak kavramlar ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259).

Yazılan ve söylenenin, hazırlanan açıklayıcı yönergeye göre ne kadar sıklıkla söylendiğinin bulunması olarak içerik analizi (Aziz, 2015: 133) oldukça yaygın kullanılmasına rağmen kapsamlı analiz edilmeden kullanılmaması gereken bir yöntemdir (Yıldırım, 2015: 105).

Çalışmada ilk olarak, her iki gazetenin de 1-30 Haziran 1964 aralığında yayınlanan nüshalarını incelenmiştir. *Oniki Haziran*, beş gün (7,11,14,21,22 ve 28 Haziran olmak üzere) ve *Yeşilirmak Postası* da dört gün (7, 14, 21 ve 28 Haziran olmak üzere) yayınlanmamıştır. Dolayısıyla örneklem bu günler hariç olmak üzere *Oniki Haziran* için 24 gün ve *Yeşilirmak Postası* için de 26 gün basılan nüshalar olarak belirlenmiştir. Bu nüshalar, *Yeşilirmak Postası* için 144 ve *Oniki Haziran* için 156' sayfadır. Söz konusu nüshalarda Kıbrıs ile ilgili haber, köşe yazısı ve diğer yazıların toplamı ise, *Yeşilirmak Postası* için 53 ve *Oniki Haziran* için 52'dir. Bu içeriğe ilişkin veriler tespit edilmiş ve iki ayrı tablo halinde kayıt altına alınmıştır ardından belirlenen

çözümleme birimleri üzerinden seçilen çözümleme kategorileri ile analiz işlem gerçekleştirilmiştir. Bir başka ifadeyle, verilerin elde edilmesinde ve analizinde, sırasıyla verilerin kodlanması, temaların bulunması, kod ve temaların düzenlenmesi ve son olarak bulguların yorumlanması aşamaları gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 260).

Verilerin toplanması ve analiz edilmesi için kategoriler oluşturulmuştur. Bu kapsamda dört kategori belirlenmiştir. İlk kategoride, içeriğe ilişkin fiziksel inceleme yapılmıştır. Kıbrıs ile ilgili yazıların her ikisi de altı sayfa olarak basılan gazetelerin hangi sayfalarında yer aldığı incelenmiştir. Yine bu kategoride haber başlıklar ele alınmış ve tüm manşet haberleri içinde Kıbrıs haberlerinin yeri ve manşetlerin sütun genişliği incelenmiştir. Çünkü haberin önem derecesini anlatmanın yolu olarak manşet ile sütun sayısı arasında doğrudan bir ilişki vardır (Alemdar ve Uzun, 2013: 109). Yani manşetin kapladığı sütun sayısı arttıkça manşetin önemi artar. Manşet, gazetenin toplam sütun sayısının yarısına indiğinde manşet haber olmaktan çıkabilmektedir (Yağbasan ve Demir, 2007: 117).

Son olarak bu kategoride analiz birimi sözcük olarak seçilmiş ve başlıklar (1-4 kelime arası: Kısa; 5-8 arası: Orta ve 8 ve daha fazlası: Uzun) olarak sınıflandırılarak incelenmiştir.

İkinci kategoride, sözdizimsel birimler incelenmiş ve analiz birimi olarak tümce seçilmiştir. Başlıklar, öğelerin dizilişine öre (kurallı, devrik ve eksilteli); ve anlamsal açıklık (açık/kapalı) bakımından incelenmiştir. Başlıklardaki anlamsal açıklık yada kapalılık, başlıkların tam bir cümleden oluşup oluşmadığına yani eksik bir öğenin olup olmadığına ve okunduğunda ne ifade ettiğinin anlaşılıp anlaşılmadığına bakılarak tespit edilmektedir (Yağbasan ve Demir, 2007: 125).

Üçüncü kategoride, önce Kıbrıs ile ilgili yazıların türleri (haber, köşe yazısı, diğer başlıklarında) bu kategoride araştırılmıştır. İkinci olarak da haber türündeki içeriğin haber kaynağı sorgulanmıştır.

Dördüncü kategoride sözcükler ve cümlelerin incelenmesiyle elde edilemeyen verilere erişebilmek için metinsel analiz yapılmıştır. Bunun nedeni, Kıbrıs meselesinin hangi konuyla ilişkili olarak gündeme getirildiği, olayda adı geçen kişi ve kurumlara

ilişkin tutumu belirlemektir. Metinler okunarak söz konusu kişi ve taraflarla ilgili olarak olumlu yada olumsuz ifadeler aranmış ve tablolaştırılmıştır. Bir yazıda birden fazla kişi ve tarafa ilişkin yorum olumlu/olumsuz yoruma rastlandığında hepsi kaydedilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

3.1. İçeriğin Fiziksel Olarak İncelenmesi

Tablo 1. Her İki Gazetede Kıbrıs ile ilgili Yazıların Bulunduğu Sayfaların Dağılımı

Sayfa	<i>Oniki Haziran</i>	<i>Yeşilirmak Postası</i>	Toplam
1	38	37	75
2	1	5	6
3	7	4	11
4	5	3	8
5	-	3	3
6	1	1	2
Toplam	52	53	105

Tablo 1 incelendiğinde, her iki gazetenin de Kıbrıs ile ilgili içeriği ilk sayfada vermeyi tercih ettiği görülür. Haber dışındaki içerik olarak tespit edilen köşe yazıları ve şiirin de içinde bulunduğu toplam 75 yazı ilk sayfadan verilmiştir ve bu rakam tüm yazıların dörtte üçüne tekabül etmektedir. Bu durum, gazetelerin Kıbrıs meselesine verdikleri önemi göstergesi olarak okunabilir. Geriye kalan 30 yazının 11'i üçüncü sayfada yer alırken, diğer sayfalardaki yazıların sayısı birbirine oldukça yakındır.

Tablo 2. Her İki Gazetede Manşet Haberlerinin Dağılımı

Konu	<i>Oniki Haziran</i>	<i>Yeşilirmak Postası</i>	Toplam
Kıbrıs	20	18	38
Diğer	4	8	12
Toplam	24	26	50

Manşet haberleri değerlendirilirken, sadece ilk sayfada, başlığın altında ve sayfadaki diğer haberlere göre iri puntolu, koyu başlıklar seçildiğinden, her gün için bir tane manşet haberi belirlenmiştir. Tablo 2 incelendiğinde, 1-30 Haziran 1964 tarihleri arasında 24 gün yayınlanan Oniki Haziran'da 20, 26 gün yayınlanan Yeşilirmak'ta 18 manşet Kıbrıs ile ilgilidir. Yani gazetelerin ikisi de Haziran ayında manşetlerinin oldukça önemli bir kısmını Kıbrıs'a ayırmışlar ve her iki gazete birlikte değerlendirildiğinde ise manşetlerin dörtte üçünün Kıbrıs meselesi ile ilgili olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Kıbrıs Meselesi ile ilgili Manşetlerin Sütun Sayısına Göre Dağılımı

Sütun	<i>Oniki Haziran</i>	<i>Yeşilirmak Postası</i>	Toplam
5	13	17	30
4	2	-	2
3	3	1	4
2	1	-	1
1	1	-	1
Toplam	20	18	38

Çalışma kapsamında incelenen gazeteler beş sütun olarak yayınlanmaktadır. Bir başka ifadeyle beş sütun en büyük sütun genişliği olarak tüm sayfayı kapsamaktadır. Kıbrıs meselesi ile ilgili gazete manşetlerinin sütun dağılımını gösteren Tablo 3 incelendiğinde, *Yeşilirmak Postası* manşetlerinin neredeyse tamamının, *Oniki Haziran*'ın ise yarısından çoğunun beş sütun olduğu görülür. Yine tabloya göre, tek sütun olarak yazılan manşetlerin sayısı da *Yeşilirmak Postası*'nda 1 ve *Oniki Haziran*'da da iki olarak oldukça azdır.

Tablo 4. Kıbrıs Meselesiyle ilgili Gazete yazılarının Başlıklar ve Manşet Haberlerinin Sözcük Sayılarına Göre Karşılaştırılması

Uzunluk	Başlık			Manşet		
	<i>Oniki Haziran</i>	<i>Yeşilirmak Postası</i>	Toplam	<i>Oniki Haziran</i>	<i>Yeşilirmak Postası</i>	Toplam
Uzun	3	2	5	3	-	3
Orta	23	23	46	11	6	17
Kısa	26	28	54	6	12	18
Toplam	52	53	105	20	18	38

Tablo 4 incelendiğinde, gazete yazılarına ait başlıkların her iki gazetede de yarısından fazlasının kısa olduğu, yani sözcük sayısının 1-4 arasında olduğu görülür. *Oniki Haziran*'da 26 kısa başlık varken, *Yeşilirmak Postası*'nda 28 kısa başlık vardır. Bunu, sözcük sayısı 5-8 olan orta başlık izlemekte ve orta başlık uzunluğuna sahip yazılar, her iki gazetede 23 olarak görülmektedir. Sözcük sayısı 8 ve üstü başlıklar son derece az kullanılmıştır ve *Oniki Haziran*'da 3 ve *Yeşilirmak Postası*'nda 2'dir. Dolayısıyla yazı başlıklarında gazeteler arasında bir farklılık yoktur ve başlıkta kullanılan kelimelerin seçiminde sayı bakımından eğilim benzerdir.

Aynı tablo, manşet uzunlukları açısından incelendiğinde, gazeteler arasında belirgin bir farklılık göze çarpmaktadır. Manşetlerde 5-8 kelime arasında değerlendirilen orta manşet sayısı, *Oniki Haziran*'da 11 iken, *Yeşilirmak Postası*'nda 6 olarak belirlenmiş; Kelime sayısı 1-4 arasında olup da kısa olarak değerlendirilen

manşet sayısı *Oniki Haziran*'da 6ve *Yeşilirmak Postası*'nda 12 olarak tespit edilmiştir. Yani *Oniki Haziran*'da daha çok orta uzunlukta manşet kullanmayı tercih ederken, *Yeşilirmak Postası* kısa manşetler tercih etmiştir.

3.2. Haber Başlıklarının Cümle yapısı ve Anlamsal Açıklık Bağlamında Karşılaştırılması

Tablo 5. Başlıkların Cümle Yapıları Bakımından Karşılaştırılması

Cümle türü	<i>Oniki Haziran</i>	<i>Yeşilirmak Postası</i>	Toplam
Kurallı	26	27	51
Devrik	4	6	10
Eksiltili	21	20	41
Toplam	52	53	105

Tablo 5 incelendiğinde, gazete yazılarının başlıklarının eksik öge ve devrik cümle kullanımının yoğun olduğu görülmektedir. Öyle ki, bu iki kategorinin toplamı başlıklardaki kurallı cümle kullanımı kadardır. Yani gazeteler başlıklarda kurallı cümle kullandıkları ölçüde devrik ve eksiltili cümle kullanmışlardır. Bu durum, manşet haberlerinde üst başlık ve alt başlık okunmadan, başlıklarda ise spot veya haber girişi okunmadan anlaşılmasını zorlaştırmış olsa da okuyucunun dikkatini çekmek ve okuyucuda merak uyandırmak için yapıldığı düşünülmektedir. Gazeteler özelinde tablo incelendiğinde, eksik öge kullanımının her iki gazete için de fazla olduğu görülmektedir. Çünkü her iki gazetede de başlıklardaki eksiltili cümle sayıları, kurallı cümle sayılarına yakındır.

Tablo 6. Başlıkların Anlamsal Açıklık/Kapalılık Bakımından Karşılaştırılması

Anlamsal Açıklık	<i>Oniki Haziran</i>	<i>Yeşilirmak Postası</i>	Toplam
Var	27	29	53
Yok	25	24	49
Toplam	52	53	105

Tablo 6 incelendiğinde, her iki gazete için de kullanılan başlıklarda anlamsal açıklık daha fazladır. Yani manşetler için üst başlık ve alt başlık, diğer başlıkları için spot yada metnin girişinin okunmadan anlaşılabilen başlıkların sayısı, daha fazladır. Fakat anlamsal açıklığı olmayan başlıkların sayısı anlamsal açıklığı olmayanlara çok yakındır. Bu da yukarıdaki tabloda da görülen cümlede eksik ögenin varlığı ile ilişkili olarak ortaya çıkmıştır.

3.3. Kıbrıs Konulu Yazıların Türleri ve Haberlerin Haber Kaynağı Bakımından Dağılımı

Tablo 7. Oniki Haziran ve Yeşilirmak Postasında 1-30 Haziran 1964 Tarihleri Arasında Yer Alan Kıbrıs Konulu Yazıların Türleri

Gazete Yazı Türleri	<i>Oniki Haziran</i>	<i>Yeşilirmak Postası</i>	Toplam
Haber	51	51	102
Köşe Yazısı	-	2	2
Diğer (Şiir)	1	-	1
Toplam	52	53	105

Kıbrıs konusuyla ilgili içerikler, yazı türleri açısından gazeteleri gösteren Tablo 7 incelendiğinde, her iki gazetenin de haber türünde yazıları tercih ettiği görülmektedir. Her iki gazetede de Kıbrıs konusuyla ilgili 51 haber yayınlanmıştır ve bu rakam tüm yazıların tamamı sayılacak kadar çoktur. Yani Kıbrıs konusunda yazılan *Oniki Haziran*'da toplam 52 yazının 51'i haber ve *Yeşilirmak Postası*'nda toplam 53 yazının 51'i haberdir. Yine tabloya göre Kıbrıs konusunun ele alındığı haber dışında üç yazı vardır. Yok denecek kadar az olan bu yazılardan ikisi *Yeşilirmak Postası*'nda başyazı olarak çıkan köşe yazıları; geriye kalan bir tanesi de *Oniki Haziran*'da yayınlanmıştır ve Halit Fahri Ozansoy'un "Kıbrıs İçin" başlıklı şiiridir. Dolayısıyla *Oniki Haziran*'da Kıbrıs meselesini konu alan hiçbir köşe yazısına rastlanmamıştır. Fakat belirtilmesi gereken nokta, söz konusu tarih aralığında *Oniki Haziran*'da hiç köşe yazısı veya başyazıya rastlanmamış olduğudur.

Tablo.8 Tablo Kaynağı Açısından haberler

Kaynak	<i>Oniki Haziran</i>	<i>Yeşilirmak Postası</i>
Dış haberler	27	25
Ajans	8	9
Özel	5	8
Radyo	2	1
Belirtilmemiş	9	8
Toplam	51	51

Gazetede ki haberlerin kaynağı açısından sınıflandırmasının yapıldığı Tablo 8 incelendiğinde, dış haberler ilk sırada ve tüm haberlerin yarısından fazladır. Çalışmada dış haberler başlığında toplanan haberlerin sayısı *Oniki Haziran*'da 27 (Lefkoşe: 17; New York: 4; Washington:4; Atina:1;Yeni Delhi:1) ve *Yeşilirmak Postası*'nda 25 (Lefkoşe:14; New York:3; Washington:4; Atina:4) olarak tespit edilmiştir. Haberlerde Ajans kaynaklı belirtilen haberlerin sayısı, *Oniki Haziran*'da 8 ve *Yeşilirmak Postası*'nda 9 olmak üzere, toplam 17'dir. Kaynağı özel olarak belirtilen haberlerin sayısı ise, *Yeşilirmak Postası*'nda *Oniki Haziran*'dan daha fazladır. İncelenen haberlerde belirtilmemiş olsa da gazetelerin Ankara, İstanbul ve İzmir'deki muhabirlerinin aracılık ettiği haberler de bu kapsamda değerlendirilebilir. Tabloda da görüldüğü gibi kaynağı radyo olan haberler ise *Yeşilirmak Postası*'nda 1 ve *Oniki Haziran*'da 2 olarak tespit edilmiştir. Bu kategori diğerlerine göre sayıca az olsa da yerel gazetelerin ulusal meselelere ilişkin olarak radyodan haber yazmalarını destekleyen bir unsur olduğundan önemlidir. Tabloya göre ayrıca, toplam gazetelerde yayınlanan toplam 102 haberin 172'sinin kaynağı belirtilmemiştir.

Tabloya ilişkin olarak yapılacak son değerlendirme, yerel medyanın çalışmanın odaklandığı tarihsel dönem de göz önünde bulundurularak haber kaynaklarına ilişkindir. Yine dönemin koşulları, sosyo-ekonomik ve en önemlisi iletişim araçları açısından değerlendirildiğinde, tabloda “dış haberler”, “radyo” ve “ajans” başlıklarında belirtilen haberlerin kaynağının Anadolu Ajansı (AA) olduğunu söylemek yanlış olmaz. Çünkü araştırma kapsamında incelenen haberler, herhangi bir ulusal gazeteden doğrudan (yada değiştirilerek) alıntı yapılmamışsa, yerel gazetelerin dış haberler başlığında belirtilen haberleri yabancı haber ajanslarından satın almaları mümkün görünmemektedir. Yurt içinde ise ulusal ve yerel düzeyde en temel haber kaynağı Anadolu Ajansıdır ve dolayısıyla çalışma kapsamında incelenen gazetelerin

Anadolu Ajansı dışında bir kaynaktan haber temin etmiş olmaları da pek mümkün görünmemektedir.

3.4. Kıbrıs Meselesi ile ilgili Yazıların Konusu ve Olayda Adı Geçen Taraf ve Kişilere Karşı Tutumun İncelenmesi

Tablo 9. Konu Açısından Yazıların Sınıflandırılması

Konular	<i>Oniki Haziran</i>	<i>Yeşilirmak Postası</i>	Toplam
Bariş görüşmeleri	5	8	13
Türk-Amerikan ilişkileri	5	12	17
Türkiye'nin tezleri ve müdahalesi	4	4	8
Yunanistan'ın tezleri ve müdahalesi	6	7	13
Rumların silahlanması	5	8	13
Rum saldırıları	8	7	15
Kayıp Türkler	4	1	5
BM Bariş gücü	5	3	8
Türkiye kamuoyu İç politika	9	3	12
Amasya kamuoyu	1	-	1
Toplam	52	53	105

Gazetelerde Kıbrıs meselesi ile ilgili yazıların ilişkilendirildikleri konularına dağılımının gösteren Tablo 9 incelendiğinde, ilk olarak gazete ayrımı yapılmadan tüm yazılarda ilk sırada, 17 yazı ile “Türk-Amerikan ilişkileri” başlığı yer almaktadır. Bu durum, Kıbrıs meselesinde önemli bir uğrak olan Türkiye-Amerika ilişkilerini de derinden etkileyen Johnson Mektubu sürecinin yerel gazeteler tarafından da ilgiyle izlendiğini göstermektedir. Aynı şekilde gazete ayrımı yapmadan tüm yazılar üzerinden bakıldığında ikinci sırada 15 yazı ile “Rum saldırıları”, üçüncü sırada her birinde 13 yazı ile üç başlık, “Bariş görüşmeleri”, “Yunanistan'ın tezleri ve müdahalesi” ve “Rumların silahlanması” gelmektedir. Dördüncü sırada 12 yazı ile “Türkiye kamuoyu İç politika”, beşinci sırada da her birinde 8 yazı ile “Türkiye'nin tezleri ve müdahalesi” ve “BM Bariş gücü” konulu yazılar gelmektedir. “Kayıp Türkler” ve “Amasya kamuoyu” başlıkları ise sırasıyla 5 ve 1 yazı ile son sıralarda yer almaktadır. Gazetelere tek tek bakmadan tüm konu başlıkları bir arada değerlendirildiğinde, özellikle ilk beş başlık, yerel basının konuyu ele alma biçimiyle, Kıbrıs meselesinin tarihsel süreci ve Türkiye'nin Kıbrıs meselesine yaklaşımının uyumlu olduğunu göstermektedir. Çünkü Adada yaşanan olayları Kıbrıs Türkleri için büyük bir tehlike olarak değerlendiren Türkiye için 1964 yılı Haziran ayı Amerika ile

yoğun görüşmelerin yaşandığı bir dönemdir. Bununla ilişkili olarak yerel basın da konuyu, Amerika ile ilişkiler ve Adada Rum saldırıları çerçevesinde ele almıştır.

Tablo 9 gazeteler özelinde incelendiğinde ise, *Yeşilirmak Postası*'nda ilk sırada 12 yazı ile “Türk-Amerikan ilişkileri” gelirken, ikinci sırada her biri 8 yazı ile “Rumların silahlanması” ve “barış görüşmeleri” gelmektedir. Onu ikisi de yedi yazı ile “Yunanistan’ın tezleri ve müdahalesi” ile “Rumların saldırısı” konusu izlemektedir. *Oniki Haziran*'da ise ilk sırada 9 yazı ile, *Yeşilirmak Postası* 'nın sadece 3 yazı ile değindiği “Türkiye kamuoyu İç politika” konusu gelmektedir. Bu durum, *Oniki Haziran*'ın Kıbrıs meselesini yoğunlukla iç politika bağlamında ele aldığını göstermektedir. Yani Kıbrıs meselesini *Yeşilirmak Postası*, dış politika bağlamında ele alırken, *Oniki Haziran*, iç politika bağlamında ele almıştır. Ayrıca *Oniki Haziran*'da ikinci sırada Rum saldırıları ve bununla uyumlu olarak üçüncü sırada da “Yunanistan’ın tezleri ve müdahalesi” yer almaktadır.” Amerika ile ilişkiler” başlığı daha gerilerdedir.

Tablo 10. Kıbrıs konulu yazılarda Adı geçen taraflara ilişkin tutumlar

Adı Geçen taraflar	<i>Oniki Haziran</i>				<i>Yeşilirmak Postası</i>				Tüm Toplam
	Olumlu	Olumsuz	Nötr	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Nötr	Toplam	
Kıbrıslı Rumlar	-	28	-	28	-	18	-	18	46
Kıbrıslı Türkler	21	-	-	21	6	-	1	7	28
Amerika	4	2	3	9	8	1	3	12	21
İngiltere	-	-	3	3	-	-	1	1	4
Yunanistan	-	4	-	4	-	11	-	11	15
Rusya	-	1	-	1	-	3	-	3	4
BM	-	3	8	11	2	10	5	17	28
NATO	-	1	-	1	-	4	-	4	5
İslam Dünyası	-	-	-	-	1	-	-	1	1
Federal Almanya	-	-	-	-	1	-	-	1	1
Doğu Almanya	-	1	-	1	-	-	-	-	1
Toplam	25	40	14	79	37	49	11	75	154

Kıbrıs konulu yazılarda Adı geçen taraflara ilişkin tutumları göstermek için hazırlanan Tablo 10'a her iki gazetede tutumlar açısından bakıldığında, en fazla söz edilen taraflar, sırasıyla Kıbrıslı Rumlar, Birleşmiş Milletler ve Kıbrıslı Türklerdir. Türkiye'nin Kıbrıs meselesindeki bakış açısının bir göstergesi olarak, Kıbrıslı Rumlar

en olumsuz görülen taraftır. Her iki gazete için de en fazla olumsuz değerlendirme yapılan Kıbrıslı Rumlara, yine her iki gazetede de olumlu yada nötr değerlendirme yapılmamıştır. Bununla bağlantılı olarak en fazla adı geçen taraflardan biri Kıbrıslı Türkler, Kıbrıslı Rumların tam tersine en fazla olumlu değerlendirmenin yapıldığı taraftır. Fakat gazeteler arasında Kıbrıslı Türklerin gündeme getirilme sıklığı açısından bir farklılık vardır. *Oniki Haziran* Kıbrıslı Türklerle 21 defa yazılarda yer verirken, *Yeşilirmak* sadece 7 defa yer vermiştir ve bunlardan birisi de ne olumlu ne olumsuzdur. Yine Kıbrıs meselesinde önemli bir rol üstlenen BM, gazetelerde fazla söz edilen taraflardan birisidir. Tabloya göre, gazetelerin BM'ye bakış açısı arasında farklılık vardır. *Oniki Haziran* BM ile ilgili olarak 3 olumsuz değerlendirme yapmışken, *Yeşilirmak Postası* 10 olumsuz değerlendirme yapmıştır. Türkiye'nin Kıbrıs meselesinde BM yerine birlikte çözüm üretmek istediği, başka bir ifadeyle Kıbrıs konusunda desteğini istediği Amerika'nın incelediğimiz gazetelere yansımaları da bununla doğru orantılıdır. Toplamda 21 defa söz edilen Amerika, *Oniki Haziran*'da 25 ve *Yeşilirmak Postası*'nda 1 kere olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Kıbrıs meselesinin önemli taraflarından biri olan Yunanistan da olumsuzluk atfedilen taraflardandır. Her iki gazete arasında belirgin bir farkın olduğu bu olumsuz tutum, *Oniki Haziran*'da 4 ve *Yeşilirmak Postası*'nda 11 defa gözlenmektedir. Tablonun "Diğer" başlığındaki taraflar ise her birinden 1 defa söz edilen, İslam Dünyası, Federal Almanya ve Doğu Almanya'dır. Bunlardan ilk ikisi *Yeşilirmak Postası*'nda olumlu olarak ve sonuncusu da *Oniki Haziran*'da olumsuz olarak nitelendirilmiştir. Olumsuz olarak

Tablo 11. Kıbrıs konulu yazılarda Adı geçen Aktörlere ilişkin tutumlar

Adı Geçen taraflar	<i>Oniki Haziran</i>				<i>Yeşilirmak Postası</i>				Toplam
	Olumlu	Olumsuz	Nötr	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Nötr	Toplam	
(Papaz) Makarios	-	10	-	10	-	14	-	14	24
İsmet İnönü	9	-	1	10	1	-	-	1	11
Fazıl Küçük	6	-	-	6	4	-	-	4	10
EOKA ve George Grivas	-	8	-	8	-	5	-	5	13
Johnson	4	-	1	5	-	-	8	8	13
U.Thant	-	1	3	4	3	2	1	6	10
Papandreu	-	3	-	3	-	2	1	3	6
Diğer	1	3	-	4	1	-	-	1	6
Toplam	20	25	5	50	9	23	10	42	92

Tablo 11 incelendiğinde, adından en çok söz edilen kişi Rum toplumu lideri ve Başpiskopos olan Makarios'dur. Gazeteler Kıbrıs meselesi ve özellikle Adada yaşayan Türklere yönelik şiddet eylemlerinin sorumlusu olarak gördükleri Makarios'u *Oniki Haziran*, 10 ve *Yeşilirmak Postası* 14 defa olumsuz olarak nitelendirmiştir. EOKA lideri Girivas da en fazla olumsuz değerlendirilenin yapıldığı kişilerden birisidir ve hatta Makarios gibi hiç olumlu olarak nitelendirilmemiştir. Gazetelerin adından en çok söz ettikleri diğer kişiler, başbakan İsmet İnönü ve ABD Başkanı Lyndon Johnson'dur. Kıbrıs meselesinin en önemli aktörlerinden olan ve Türkiye adına tüm görüşmeleri yapan İnönü, hepsi olumlu nitelendirme olmak üzere, *Oniki Haziran*'da 10, *Yeşilirmak Postası*'nda 1 defa dile getirilmiştir. Hiç olumsuz olarak nitelendirilmeyen Johnson ise, her iki gazetede toplamda 13 defa gündeme getirilmiş ve kendisinden hiç olumsuz olarak söz edilmemiştir. Kıbrıs Türklerinin lideri Fazıl Küçük de adından sıkça söz edilen ve hepsinde olumlu değerlendirme yapılan aktörlerden birisidir. Gazetelerin Kıbrıs meselesinde adından söz edilen aktörlerden birisi de BM Genel Sekreteri U-Thant'tır. Gazetelerin Kıbrıs konusuyla ilgili olarak gündeme getirdiği diğer bir aktör de Yunanistan Başbakanı Papandreou'dur ve Papandreou'dan beşi olumsuz olmak üzere altı defa söz edilmiştir. Kıbrıs konulu yazılarda adı geçen Aktörlere ilişkin tutumların belirlenmesinde "diğer" başlığında söz edilenler ise, Yeni Türkiye Partisi lideri Ekrem Alican, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel ve Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin'dir.

SONUÇ

Ulusal meselelerin yerel basında yer alma biçimi üzerinden Kıbrıs meselesi ve Amasya basınına odaklanan bu çalışmada *Oniki Haziran* ve *Yeşilirmak Postası* karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Kıbrıs meselesinin her iki gazete için de haber değeri taşıdığını söylemek mümkündür. Çünkü, konu incelenen tarih aralığında her iki gazetede oldukça fazla ve genellikle de ilk sayfadan, hatta manşet haberi olarak verilmiştir. Öte yandan incelenen gazetelerden *Yeşilirmak Postası*'nda sadece iki ve *Oniki Haziran*'da ise hiç köşe yazısının yer almaması, yerel basının imkân ve insangücü kapasitesi bağlamında önemli gibi görünmeyebilir. Fakat Amasya basınında daha erken tarihli (özellikle

1950'ler) gazetelerde köşe yazılarına sıkça rastlanabildiği göz önünde bulundurulduğunda, çalışmanın bulguları bu anlamda önemlidir.

İncelenen yazıların başlıklarında eksik öğeler ve devrik cümleler yoğun olarak görülmektedir. Bu durum her ne kadar okuyucunun ilgisini metne çekse de aynı zamanda anlamsal açıklığın sağlanamamasına da neden olmuştur. Öte yandan manşetlerin tamamına yakınının tüm sütunları kapsayacak şekilde uzun olarak yazılması, gazetelerin konuya verdikleri önemi göstermesi bakımından kayda değerdir.

Gazetelerin Kıbrıs meselesini ilişkilendirdikleri konuların farklı olması önemlidir. *Oniki Haziran*, Kıbrıs meselesini Türk kamuoyu ve özellikle iç politikadaki gelişmelerle ilişkilendirerek ele alırken; *Yeşilirmak Postası*, dış politika ve dolayısıyla Türkiye-Amerika ilişkileri bağlamında ele almıştır. Öyle ki; dönemin ulusal gazetelerinde olduğu gibi, *Yeşilirmak Postası* manşetleri/haberleri takip edilerek Amerika ve Türkiye arasında yaşanan süreç izlenebilmektedir. Bunlar, “Başbakan Amerika’ya çağrıldı” (8 Haziran 1964); “Amerika’ya verilecek cevabımız hazırlandı (9 Haziran 1964)”; “Türk cevabı Johnson’a gönderiliyor” (10 Haziran 1964); “Cevabi mesaj gönderildi” (15 Haziran 1964) manşet haberleri ve ilk sayfada yer alan “Cevabi nota ileride açıklanacak” (16 Haziran 1964) başlığıyla yayınlanan haberdir.

Öte yandan gazetelerin konuya yaklaşımlarıyla Türkiye'nin Kıbrıs meselesinde aldığı tavır arasında olumlu bir ilişki vardır. Çünkü Türkiye için Kıbrıs meselesinin çözümünde en önemli aktör olan ve kendisinden destek istenen hatta, bu süreçteki tavrı Türkiye'nin Batı Bloku içindeki yerini sorgulamasına neden olan Amerika, incelenen süreçteki yazılarda olumlu olarak nitelendirilmiştir. Hatta bu nitelendirme Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesini ertelemesine neden olan Johnson mektubuna rağmen, devam etmiştir. Fakat öte yandan meselenin uluslararası platformda muhatabı olan Birleşmiş Milletler, özellikle *Yeşilirmak Postası*'nda belirgin bir şekilde olumsuz olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın bulgularında göze çarpan bir diğer konu, her iki gazetede de hükümetin Kıbrıs politikasına yönelik herhangi bir eleştiriye rastlanmamış olmasıdır.

Konuyu iç politika bağlamında ele alan *Oniki Haziran*'da da iktidara yönelik bir eleştirinin olmaması, yerel basın iktidar ilişkisi üzerinden okunabilir.

Son olarak gazetelerde Amasya kamuoyu ile ilişkili yani Kıbrıs meselesinin Amasya üzerinden ele alındığı yazı, konuyu iç politika bağlamında gündeme getiren *Oniki Haziran*'da ilk sayfada yer verilen “Kıbrıslı vatandaşlar yardımını bekliyor, yardımını esirgeme” (6 Haziran 1964) ifadesidir. Bu ifade, Amasya'da Kıbrıslı Türkler için başlatılmış bir yardım kampanyasına destek istendiği, yani Amasya'da Kıbrıs konusunda bir kamuoyu oluştuğunun göstergesi olabilir. Fakat bu olası kamuoyuna ilişkin başka hiçbir haber her iki gazetede 1-30 Haziran arasında de yer almamıştır.

Bu çalışma, öncelikli okuyucusu gazetenin yayınlandığı yerde yaşayan bireylerden oluşan ve buna bağlı olarak da yerele ilişkin haber ve bilgi kaynağı olan yerel medyanın ulusal bir meseleye bakış açısını ele alması bakımından özgündür ve bu konudaki ilk çalışmalardan birisidir. Kısa bir zaman aralığı ve iki gazete ile sınırlı tutulan çalışmanın tarihsel aralığı ve gazete sayısı artırılarak yapılması, faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

ALEMDAR, Korkmaz (1992). Demokratikleşmede Yerel Basının İşlevi Paneli. Yerel Basın Kurultayı Paneller, Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yerel Basın Kurultayı Dizisi: 3.

ALEMDAR Korkmaz ve UZUN Ruhdan (2013). Herkes İçin Gazetecilik. Ankara: Tanyeli.

ALANKUŞ Sevda (2016). Barış Gazeteciliği El Kitabı. İstanbul: IPS Vakfı.

ALANKUŞ Sevda (2009). Hak Haberciliği için; BİA artık bir okul, Gazeteciliğe Başlarken-Okuldan Haber Odasına, (der.) Sevda Alankuş, İstanbul: İPS Vakfı Yayınları.

ARMAOĞLU, Fahir (1963). Kıbrıs Meselesi, 1954-1959: Türk Hükümeti ve Kamuoyunun Davranışları. Karşılaştırmalı İnceleme 156 (138).

AZİZ Aysel (2015). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri, Ankara: Nobel Yayınları.

- BOSTANCI, M. Naci (1998). Siyaset medya ve Ötesi, Ankara: Vadi Yayınları.
- BİRSEN, Haluk (2011). Yerel Basın Yöneticilerinin Bakış Açılılarıyla Eskişehir Yerel Basını. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 1, s. 115-142.
- BÜLBÜL, Rıdvan (2001). Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- DAĞTAŞ, Erdal ve DAĞTAŞ, B. (2007). “Eskişehir Kent Basını ve Gazeteciliği Üzerine Bir Profil denemesi: Gazetecilerin Kent Basınına İlişkin Tutumları” Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, Sayı:6, Yaz, 14.
- DEĞERLİ, Esra Sarıkoyuncu (2012). Demokrat Parti Döneminde Türkiye’nin Kıbrıs Politikası (1950–1960). Akademik Bakış, Cilt 6, Sayı 11, s.85-101.
- DURSUN Çiler (2003). “Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek”, S. Alankuş (Ed.), Gazetecilik ve Habercilik, s.69-90.
- GENCEL BEK, Mine (2003). Yerel Politika ve Yerel Medya, Sevda Alankuş (der), Medya ve Toplum, IPS İletişim Vakfı Yayını, İstanbul, s 131-146.
- GİRGİN Atilla ve ÖZAY Seçil (2005). Haber Yazmak, İstanbul: Der Yayınları
- GİRGİN, A. (2009). Türkiye’de Yerel Basın. İstanbul: Der Yayınları.
- İNAL Ayşe (1995). Yazılı Basın Haberlerinde ‘Yapısal’ Yanlılık Sorunu. *Toplum ve Bilim*, N.67 (Güz), s.111- 135.
- İNAL Ayşe (1996). Haberi Okumak, İstanbul: Timuçin.
- İNAL, Ayşe. (1997). Haber Metinlerine Eleştirel bir Bakış: Temel Sorunlar ve Örnek Çalışmalar. Ankara: Ankara Üniversitesi Yıllığı. A.Ü. İLEF Yıllık’94, s.135-165.
- İNAL, Ayşe (2005). Medyanın “Etkisi” Sorunsalına Başka Bir Bakış. (Editör: Sevda Alankuş). Medya ve Toplum. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, s. 65-80.
- İSPİRLİ, Muhammet (2000). Medya Gerçeği ve Haberciler. Ankara, Akçağ Yayınları.

- MUTLU, Erol (1994). İletişim Sözlüğü, Ankara: Ark Yayınları.
- MUTLU, Erol (1998). Yerel Basın ve Demokrasi, II. Yerel medya Eğitim Semineri, 95-102. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- ÖNER Sema (2007). Türk Basınının İlk Resmi Gazetesi Takvim-i Vekayi’de Padişah Portresine İlişkin Haberler. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi (29). s. 149-168 <http://dergipark.org.tr/iuifd/issue/22860/244098>
- SANDER, Oral (1979). Türk-Amerikan ilişkileri: 1947-1964 (No. 427). Ankara: Sevinç Matbaası.
- SHOEMAKER, Pamela; REESE, Stephen D. (1997). İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi. Medya, Kültür, Siyaset, (der.) Süleyman İrvan, Ankara: Ark Yayınevi, s. 99-138.
- ŞİMŞEK, Halil (2010) .“Johnson Mektubu ve Türk-Amerikan İlişkilerine Etkisi”, (Editörler) Osman Bahadır Dinçer, Habibe Özdal, Hacali Necefoğlu. Yeni Dönem Türk Dış Politikası Uluslararası IV. Türk Dış Politikası Sempozyumu Tebliğleri, Ankara: Cantekin Matbaası.
- TOKGÖZ Oya (1994). Temel Gazetecilik, Ankara: İmge.
- TUTAR Hilmi (1993). 21.Yüzyıl'da Türk Basını Traj, Promosyon ve Değişim Gerçeği, Ankara: Alperen Kitabevi.
- Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi (1998). Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayını. <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html> (Erişim tarihi: 12.02.2018).
- VATANSEVER, Müge, (2012). Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 12, Özel S., 2010, s.1487-1530.
- YILDIRIM, Ali & Şimşek, Hasan. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILDIRIM Besim, (2015). “İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Gelişimi Uygulama Alanları ve Aşamaları”, B. Yıldırım (Ed), İletişim Araştırmalarında Yöntemler (105-153), Konya: Literatürk Yayınları.

YAĞBASAN Mustafa ve Ümit Demir (2007). “Basın Dili ve Gazete Manşetlerinin Dilbilimsel Analizi, E-Journal Of New World Sciences Academy, Sayı: 3/1, s: 114-127.

YAŞİN, Cem (2009). Türkiye’de Yerel Basının Yapısal Özellikleri ve Üretim Koşulları. İletişim Fakültesi Dergisi Bahar 2009, Sayı: 28. 115-151.

ULUSOY, Belkıs (2003). Türkiye’de Yerel Basının Sorunları ve Çözüm Önerileri. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi (18), s.103-116

Sürelî Yayınlar

On İki Haziran:

02.06.1950; 03.06.1950; 04.06.1950; 06.06.1950; 09.06.1950; 12.06.1950;
13.06.1950; 15.06.1950; 16.06.1950; 17.06.1950; 18.06.1950; 19.06.1950;
20.06.1950; 23.06.1950; 24.06.1950; 25.06.1950; 26.06.1950; 27.06.1950;
29.06.1950; 30.06.1950

Yeşilirmak Postası

01.06.1950; 02.06.1950; 03.06.1950; 04.06.1950; 05.06.1950; 06.06.1950;
08.06.1950; 09.06.1950; 10.06.1950; 11.06.1950; 12.06.1950; 13.06.1950;
15.06.1950; 16.06.1950; 17.06.1950; 18.06.1950; 19.06.1950; 22.06.1950;
23.06.1950; 24.06.1950; 25.06.1950; 26.06.1950; 27.06.1950; 29.06.1950;
30.06.1950

Cumhuriyet:

21.06.1950;